

ANTİK YUNAN FELSEFESİ

FOL® 170

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 144
HENRI BERGSON KİTAPLIĞI 05

ANTİK YUNAN FELSEFESİ
HENRI BERGSON

ÇEVİREN: ADNAN AKAN

ÖZGÜN ADI: *COURS DE BERGSON SUR LA PHILOSOPHE GREQUE*

EDİTÖR: EBUBEKİR DEMİR
YAYINA HAZIRLAYAN: İSMAİL YILMAZ
REDAKSİYON: KEMAL TOKGÖZ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-625-7307-87-1

BASKI: AYRINTI BASIM YAY. VE MAT. HİZ. SAN. TİC. A.Ş.
MATBAA SERTİFİKA NO: 49599

1. BASKI: ARALIK 2021

İLETİŞİM ADRESLERİ
CINNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

ANTİK YUNAN FELSEFESİ

HENRI BERGSON

ÇEVİREN
ADNAN AKAN

HENRI BERGSON

Paris'te doğdu (1859). Her ikisi de Yahudi olan Polonyalı bir baba ve İngiliz bir annenin yedi çocuğundan biriydi. Condorcet Lisesi'ni tamamladı. Henüz lisedeyken yaptığı bilimsel çalışmalar ödüle layık görüldü. Ecole Normale Superieurur'a kaydoldu (1878). Bir süre lisede felsefe öğretmenliği yaptı. Proust'un kuzenlerinden olan Louise Neuberger ile evlendi (1891). ENS'de bir dizi konferans verdi (1898-99). College de France'a felsefe profesörü olarak atandı (1900). Fransız Akademisi üyesi seçildi (1914). Milletler Cemiyeti'nin Bilimsel İşbirliği Komisyonu'na başkanlık yaptı (1925). Nobel Ödülüne layık görüldü (1927). Uzun bir süre inzivaya çekildikten sonra Paris'te öldü (1941). Başlıca eserleri: *Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri* (1889), *Madde ve Bellek* (1896), *Yaratıcı Tekâmül* (1907), *Manevi Kudret* (1919), *Süre ve Eşzamanlılık* (1922), *Ahlakın ve Dinin İki Kaynağı* (1932).

ADNAN AKAN

İskenderun Doğumlu (1985). İlköğretimi İskenderun'da orta ve lise öğretimini Midyat'ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünde lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamladı. Yüksek Lisansında *Jean Jacques Rousseau'da İnsan ve Toplum Sorunu* adlı tezi hazırladı. Belçika Hükümeti burslusu olarak l'Université de Liège'de Fransızca dil eğitimi stajına katıldı (2018). Hâlen Kocaeli Üniversitesi Felsefe Bölümünde doktora çalışmasına devam etmekte ve araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Başlıca eserleri: Alfred Schütz, *Fenomenoloji ve Toplumsal İlişkiler* (2018, Seyda Kesikoğlu ile); J. J. Rousseau, *Dağdan Yazılmış Mektuplar* (2020); Henri Bergson, *Plotinos/Tanrı, Ruh ve Mit* (2020).

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
YUNAN FELSEFE TARİHİ	13
1. Sokrates'ten Önce Felsefe	21
2. Thales	22
3. Anaksimandros	24
4. Anaksimenes	28
5. Herakleitos	30
6. Kratylos, Hippon, İdaios, Apollonialı Diogenes	35
7. Elealılar	37
8. Ksenophanes	38
9. Parmenides	39
10. Elealı Zenon	43
11. Melissos	48
12. Pythagorasçılar	49
13. Empedokles	62
14. Anaksagoras	69
15. Atomcular, Leukippos, Demokritos	76
16. Sofistler	83
17. Sokrates	96
18. Platon	125
İKİNCİ BÖLÜM	
SOFİSTLERDEN ÖNCEKİ YUNAN FELSEFESİ	149
1. İyonya Okulu	149
2. Elea Okulu	152
3. Pythagorasçılar	155
4. Empedokles	155
5. Anaksagoras	156
6. Leukippos ve Demokritos	157

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SOFİSTLER VE SOKRATES	158
1. Protagoras	159
2. Gorgias	160
3. Prodikos	160
4. Hippias	161
5. Sokrates	162
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
PLATON	171
1. İdea	173
2. İdeaların Hiyerarşisi	175
3. Anımsama, Aşk ve Diyalektik	177
4. Tanrı ve Dünya	179
5. İnsanın Rubu	180
6. Platon'un Ahlakı	182
BEŞİNCİ BÖLÜM	
ARİSTOTELES	184
1. Aristoteles'in Metafiziğinin Konusu	185
2. Bilgi	193
3. Ahlak	194
ALTINCI BÖLÜM	
KİNİZM VE STOACILIK	197
1. Kinizm	197
2. Stoacılık	201
3. İskenderiye Okulu	225
YEDİNCİ BÖLÜM	
İSKENDERİYE OKULU	238
DİZİN	245

SUNUŞ

Henri Bergson'un *Felsefe Tarihi Dersleri*'nin dördüncü cildini oluşturan ve editörlüğünü François Vinel'in katkılarıyla Henri Hude'ün yaptığı *Yunan Felsefesi Üzerine Dersler* genel olarak ele alındığında Bergson'un felsefe kariyerinin farklı dönemlerine karşılık gelen dört farklı küme içinde gruplanır. Bu dört küme ise, *École Normale Supérieure*'de muhtemelen 1898-1899 yılları arasında verilmiş olan *Plotinus Üzerine Dersler*, Khâgne Henri-IV Lisesi'nde 1894-1895 eğitim ve öğretim döneminde *Yunan Felsefesi Tarihi Dersleri*, büyük bir olasılıkla 1884 yılı civarı Blaise-Pascal Lisesi'nde İskenderiye Okulu Dersleri ve 1884-1885 döneminde Bergson'un üniversite konuyla ilgili derslerinin ilki olan *Université de Clermont-Ferrand*'deki derslerinin notlarından oluşan *Le Cahier Noir*'dir.

Dersler, sonrası süreçte Bergson'un farklı psikolojik, metafizik, etik ve politik meseleler hakkında verdiği derslerin temelini oluşturur. Bununla birlikte *Dersler*'in sahip olduğu önem aynı zamanda bir eğitmen olarak Bergson'un ders anlatım sırasında nasıl bir yöntem benimsediğinin görülmesidir. Bu derslerin ilgi çekici özelliklerinden biri de Bergson'un vardığı sonuçtur. Derslerin geneli göz önünde bulundurulduğunda Bergson burada, örneğin İskenderiye felsefesinin Doğu'dan ödünç alınan fikirlerin ışığında gerçekleşen ve açıkçası Yahudi ve Hristiyan teolojilerinden esinlenen Yunanistan'ın bütün felsefi fikirlerinin bir sentezi olduğunu savunur. Bununla birlikte önemli bir uyarıda bulunur. Yunan Felsefesinin doğuşunda 'Doğulu' etkilerin hangi açılardan ve ne şekilde etkilerde bulunduğu veya böylesi bir

BİRİNCİ BÖLÜM

YUNAN FELSEFE TARİHİ¹

Yunan felsefesini incelemeye kalkışmadan önce izleyeceğimiz yöntemi net bir biçimde göstermeyi amaçlıyoruz.

Eski Yunan filozoflarını çoğunlukla yalnızca muğlak bilgiler, ikincil ve üçüncül kaynaklar aracılığıyla bilmekteyiz. Platon'un yazılarının neredeyse tamamına, Aristoteles'in, Stoa Okulu'nun, Yeni Akademi'nin ve benzeri çalışmaların önemli bir kısmına sahibiz. Ancak büyük bir etki bırakmış olan çok sayıda filozoftan geriye elimizde hiçbir şey kalmadığını söylemek gerekir. Bunları, pek önem arz etmeyen fragmanlara ve çoğu zaman da hakkında konuştukları düşünürü kısmen anlamış olan kimi yazarların az çok kesin tanıklıklarına indirgemekteyiz. Dahası, modern felsefe tarihinin yapması gereken tek şey, felsefi sistemlerin sunumunu elde edebilmek için metinleri bir araya getirmek ve düzenlemek olmasına karşın Yunan felsefe tarihi bir yeniden inşa yöntemini izlemek zorundadır.

Bu yöntemdeki farklı işlemler nelerdir?

Belirtilen yöntemde en yüksek öneme sahip olan işlem metinlerin eleştirisidir. Gerçekten de bize ulaşmış olan fragmanlar tahrif olmuş durumdadır ve çoğu zaman eski Yunan filozoflarını çelişkilerle veya saçmalıklarla² itham etmek konusunda gereğinden fazla aceleci davranıyoruz. Felsefi eleş-

¹ Kitabın Türkçe baskısı için bölüm ve kısım numaraları anlaşılmayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir. (Ed.)

² Eski bir öğretiyi olası bir gerçeklik ya da kısmi bir gerçeklik olarak her daim yeniden kavramak, Bergson'un yorumsal-spekülatif yönteminin değişmez bir parçasıdır. (Fr. Ed.)

tiri burada bir zorunluluktur. Metinleri yeniden ele almalı, düzenlemeli ve anlamaya çalışmalıyız.

Elimizdeki metinlerin anlamını yüzeysel bir şekilde kavramak yeterli değildir. Eğer mümkünse, bu yazıların bir yorumu olduğu öğretiyi yeniden düşünmeliyiz. Eskiçağdan günümüze insan zihninin büyük bir ölçüde değişim geçirmiş olduğu bir gerçektir. Felsefenin bakış açısı da farklı bir yöne kaymıştır. Eskiler açısından felsefi sorun, bütünüyle farklı bir sorundu. Modern felsefenin temelini oluşturan özne ile nesnenin ayrımı, Eskilerin bilmediği bir şeydir ya da her hâlükârda söz konusu özne-nesne ayrımı, kimi zaman [Eskiler arasında] görünmüş olsa da bu zayıf olmaktan öteye gidemeyecekti. Dolayısıyla Yunan felsefesini incelediğimizde, kendimize Yunan filozofların muhtemelen kendilerine hiç sormadıkları bir sürü soruyu sormaktayız. Özne-nesne ayrımı Eskiler için var olmayan zorluklara neden olmuştur. Şeyler, onlara bize göründüklerinden çok daha açık olarak görünmekteydiler. Öyleyse genellikle gereğinden fazla derinleşmeye gerek olmayacaktır; gözlerimizi bu filozoflar için geçerli olmayan zorluklara yummak gerekecektir. Bu filozoflar sorunun³ bütün bir kapsamının farkına varamayacaklardı.

Bu yeniden inşa yöntemi, sık sık evrim fikrini kendisine rehber alacaktır. Gerçekten Yunan filozoflar, modern filozoflardan daha az özgünlük iddiasına sahip olmaları bakımından ayrılmaktadır. Daha naif oldukları gibi akıllarından geçeni daha basit bir şekilde ifade etmektedirler. Kısacası kendilerini öne çıkarmaya pek çalışmamaktadırlar. Eskiçağda bir felsefi sorun ortaya serildiğinde, çözümün deyim yerindeyse doğal bir evrimi izlediği sonucu buradan ileri gelir. İlk öğreti ortaya konulur, neden olduğu zorluk-

³ Özne-nesne ayrımıyla Bergson, sıklıkla maddi olan ile tinsel olanın ayrımını anlamaktadır (Bkz. *Cours*, vol. III, s. 201-202). Bergson kendisini her zaman modernlerin arasına yerleştirir. Bunun kanıtı açısından bkz. *le Cours sur les théories de l'âme*, vol. III, s. 217 vd. Ayrıca bkz. *Cours sur Plotin*'in sonu, vol. IV, s. 78 vd. (Fr. Ed.)

lar ve kendisinde karşılaştığımız çelişkiler, bütün bu zorluk ve çelişkileri ortadan kaldırmayı amaçlayan yeni bir teoriyi doğurur; bu teori de sırası geldiğinde aynı kaderi yaşar. Başka bir deyişle, felsefi bir sorun ortaya konulur konulmaz, mümkün çözümlerin birçoğu art arda gün yüzüne çıkar. Ve bu çözümler arasında, en güçlü olanın belirli bir süreliğine dayanabilmesini sağlayan bir tür seçim vuku bulur. Eğer durum böyleyse, Yunan felsefesinde her düşünürün yenilikte bulunma, kendisinden öncekilerden kendini ayırma kaygısı taşıyor gibi görüldüğü modern felsefede karşılamayacağımız bir düzen ve bağlantıyla [zincirle birbirine bağlı olma durumu] karşılaşacağız. Başka bir deyişle, kişilik silinir ve öğretiler böylece bir nevi doğal evrimle birbirini izler. Ayrıntılı olarak göstereceğimiz husus budur. Sofist Okul, Elea Okulu, Sokratik Okul bir zincirin halkaları gibidir ve bu halkaların her biri öncekilerden çıkarılabilir.

Felsefeye eski Yunan filozofları açısından bizim için taşıdığı anlamdan farklı bir anlam katan hususa sürekli olarak dikkat etmek zorundayız. Bu ise ayrı olarak kendi kendisine yeten bir bilim fikridir. Burada bilim, insan bilgilerinin bütünüyle bağlantılıydı ve hatta belirli bir andan itibaren tarihsel olaylarla yakından ilgili olacaktır. Dolayısıyla tarihsel ve politik değerlendirmeler, Antik felsefede oldukça geniş bir yer teşkil edecektir. Kendimizi örf ve âdetlerin, kurumların, politik dönüşümlerin gerçekleştiği ortama yerleştirmeye çalışmazsak Antik felsefeyi de anlayamayız.

Kendimize, Yunan felsefesi tarihinin kaynaklarının neler olduğunu soralım. Bu kaynakları üç kategori altında tasnif edebiliriz:

Birinci Kategori: Bu grup bize kadar ulaşmış felsefi eserleri, filozofların kendi yazılarını içermektedir. Sokrates'ten öncesi için bakınız *Philosophes Grecs*, Didot-Mulhac⁴ bas-

⁴ *Philosophes Grecs*, éd. Didot-Mulhac, s. d. Görünüşe göre bu kitap, Bergson'un öğrencilerinin yararlandığı metinlerin yer aldığı kitaptır. (Fr. Ed.)

Dizin

A

Abdera 76, 157, 159; ~ okulu 157
açık ayırım(lar) 204
adaletsizlik: ~e adaletsizlikle karşılık
verme 119; ~in tanımlaması 113
Aemilianus, Scipio 202
aforizma yazar(lar)ı 93
ağırlık farklılıkları 213
ahenk: ~in dünyası 148; ~in ilkesi
176; ~in kendisi 150; ~ teorisi 56
ahlak: ~ bilimi 162, 167; ~ dışılık 94;
~in gayesi 116; ~in ilkeleri 115; ~in
temeli 199; ~ ilkesi 200; ~ inceleme-
leri 184
ahlaki: ~ eylem 221; ~ öğreti 202,
203; ~ öğretim 164; ~ bozulmuş 163;
~ değer 219; ~ fikir(ler) 82; ~ gö-
rüş 218; ~ güzellik 94, 102, 163; ~
iyi 117; ~ kültür 203; ~ mesele(ler)
93, 159, 167; ~ nitelik(ler) 60; ~ öğ-
reti 85; ~ sistem(ler) 124; ~ sorun
19, 123, 124; ~ şeyler 113, 114; ~
vaaz(lar) 200; ~ yasa 94
ahlaklılık 120, 219; ~ ilkesi 197
Aidesios 243
Akhilleus 44, 45, 153, 154; ~ argü-
manı 153
akul: ~ teorisi 34; ~ yürütme 37, 46,
47, 89, 92, 93, 103, 123, 165, 211;
~a aykırı eylem 219; ~a borçlu ol-
duğumuz hoşnutluk 195; ~a dayalı
yaşam 218; ~a dayalı eylem 217; ~a
uygun çaba 222; ~a uygun varlık
221; ~a uygun eylem 219, 222; ~in
belirlediği yön 220; ~in bilgisi 34;
~in bir zayıflaması 232; ~in doğru-
luğu 219; ~ını kullanma 224; ~in
ifadesi 217; ~in taviz vermesi 223;
~in tesis ettiği muhakeme(ler) 46;

~in yetersizliği 223; ~ı temaşa etme
imkânı 235
akışkan tür(ler) 206
aktif: ~ algı 132; ~ bilgi 223; ~ ilke-
sinin çerçevesi 217; ~ olan ana öge
217
aktüel-potansiyel teorisi 187
Albinos 127
Alkibiades 100, 162
Alman tarihçiler 54
alt: ~ düzey 168, 192, 194, 224; ~
form(lar) 156
amacın değeri 223
ana ilke 209, 234
Anaksagoras 16, 21, 22, 35, 36, 63,
69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 100, 108,
114, 122, 155, 156, 157, 158
Miletos'lu Anaksimandros 24, 25,
26, 27, 28, 29, 30, 34, 149
Miletos'lu Anaksimenes 28, 29, 30,
34, 35, 36, 150
anımsama 140, 177, 178; ~ teorisi
182
anın bölünmez olması 154
anlama biçimi 198
anlaşılabilirlik 37; ~ koşulları 42
anlaşılır: ~ dünya 140, 148, 173, 175,
176, 177, 187, 192; ~ olan ile duyul-
ur olan karşıtlığı 203
Antik: ~ çağ 18, 44, 82, 95, 104,
124, 127; ~ dönem 102; ~ dönem
İyonyalılar'ın fiziği 225
Antisthenes 96, 198, 199, 200; ~in
öğretisi 198
Apatheia 224
Apollon 100, 104, 105
araştırılan neden(ler) 165
ardışık: ~ doğrulama(lar) 113; ~
genelleştirme(ler) 123, 124
arındırıcı erdemlerin pratiği 235

aristokratik eğilim(ler) 49, 105
Aristophanes 163
Aristoteles: ~ felsefesi 187, 194, 195, 203, 237; ~in ahlak anlayışı 218; ~in dogmatik amacı 16; ~in düşüncesi 191, 211; ~in fiziği 204; ~in metafiziği 192, 194; ~in metin(ler) i 57; ~in sınıflandırma girişimi 18; ~in sözcüğü 190; ~in tanrısı 237; ~in tarihsel süreci 54; ~in yüklemi 204; ~ ile Platon'un Tanrı'sı 237; ~ yorumlarının bilgileri 49
Aristotelesçi: ~ ayırım 190; ~ metafizik 192
Sakız Adalı Ariston 202
aritmetik sembol(ler) 59
Tarentumlu Arkhytas 50
arzunun veya güdünün etkisi 221
askeri sefer(ler) 162
asli: ~ ilkenin gerilimi 206; ~ ilkenin gevşemesi 224; ~ işlev 109; ~ karışım 27
aşikâr yararcılık 170
aşk 111, 112, 140, 177; ~in gücü 230
ateş: ~in atomları 81; ~in kıvılcımı 218; ~in yitirdiği konum 218
atom(lar): ~in ayırt edici öğeleri 77; ~in ayrılması 79; ~in hareketi 75, 80; ~in sayısı 77; ~in şekli 77; ~in tanzimi 78; ~un parçaları 77
atomcu okul 157
atomculuk 71, 77, 82; ~un kalkış noktası 76; ~un temeli 78
Aurelius, Marcus 202
ayırt etme yetisi 157
ayırım ögesi 226
ayırışma ilkesi 66, 69

B
Baconcı tümevarım 113, 167
bakış açısı 54, 63, 188, 233; ~ farklılığı 187
barbar halk(lar) 243
Aziz Basileios 242
başka felsefenin kurulması 37
Bay Boutroux 104, 162
bayağı zihinler 35
beden(ler): ~den arındırıcı erdemlerin pratiği 236; ~den kurtulmuş olan

ruhlar 212; ~in bağ(lar)ı 235; ~in bütün parçaları 211; ~in çılgınlığı 181; ~in yapısı 122; ~in yaşama 235; ~i organize etme 211; ~i üreten ruh 233; ~in çokluğu 232; ~in etkilenebilirliği 205
bedensel: ~ bağlar 211; ~ biçim 226; ~ kuvvet 220; ~ ölüm 181
bencil ahlak 168
benzerlik ilişkisi 71
biçimi içeren küçük imge(ler) 81
biçimsel olmayan biçim 230
bilge: ~ insan 100, 218; ~ ideali 211
bilgelik: ~i hazırlayan veya kolaylaştıran erdemler 183; ~in edinimi 202; ~ eğitimi 162; ~ incelemesi 198; ~ öğretmenleri 93; ~nin eylemde bulunması 219; ~nin gayesi 217; ~nin yaşamı 217; ~ tasviri 224
bilgi: ~ alanı 216; ~nin amacı 198; ~nin dünyası 175; ~nin habercisi 193; ~nin konusu 135, 137, 138; ~nin nesnesi 139, 173; ~nin nitelik(ler)i 193; ~nin özü 89; ~nin pratik yararı 168; ~ tanımı 134; ~ teorisi 133, 198, 213; ~ye meydan okuyan karşıtlık(lar) 172; ~ye özgü mantıksal işlemler 135
bilim: ~in amacı 61; ~in konusu 187; ~in koşulları 112, 172; ~in ölçütü 110; ~ insanı 148; ~in varlık nedeni 103; ~in yöntemi 164; ~ nesnesi 61
bilimsel: ~ açıklama 60, 61; ~ biçim 24, 95; ~ değer 201; ~ yöntem 119; ~ görüş 79
bilinç gözlemi 61
bir: ~in yansımaları 231; ~in bölünmesi 238, 230; ~in ilk taşması 231
bireysel: ~ beden(ler) 234; ~ biçim 233; ~ kanaat(ler) 111; ~ nesne(ler) 32; ~ ruh 232, 233, 234; ~ varlık(lar) 68, 208, 233; ~ ve tikel izlenim 211; ~ yaşam 169
birincil: ~ neden(ler) 194; ~ olan bir 232
bitkinin nitelik(ler)i 205
Boutroux 18, 101, 104, 162
bölünebilir: ~ ögesi 232; ~nin sahnesi 233

- bölünmüş ayırım 92
 Brahmanizm'in öğretisi 212
 Brandis 52, 54, 97
 bütün: ~ün öğeleri 46; ~ün tüm nitelikleri 156
 büyük Yunanistan 38, 49, 87, 155, 171
- C
- Campania 225, 226
 canlı: ~ bedenlerin asli ilkesi 23; ~ varlıklar 210
 ceza ve mükâfat inancı 242
 Cicero 17, 22, 29, 39, 107, 162, 202, 207, 212
 cins(ler): ~ fikri 124; ~in bireysel(ler) i 231; ~i belirleme 167; ~in mucidi 170
 cisim: ~in atomları 79; ~in baskın niteliği 71
- Ç
- çaba ilkesi 216
 çağdaş evrimcilik 68
 çekim gücü 192, 205
 çelişki(ler): ~ içerden yargı 142; ~ ilkesi 41, 42, 47, 142; ~in anahtarı 104; ~in ortası 92; ~i şeylerin içine yerleştirme 152
 çelişkili fikir(ler) 142
 çok tanrıcılığın eleştirisi 38
 çocukluk: ~u kavrama 211; ~un nihai parçaları 43; ~un öğeleri 44; ~un ve değişimin gerçekliği 43; ~ içeren akıl 236; ~ içeren şey(ler) 229
- D
- daimî: ~ töz 33; ~ hareket nitelik(ler) i 30
 daimonik simge 103
 dairesel hareket 74
 Darwinci fikir 68
 değerden yoksun olan dünya 244
 değişim(ler): ~ düşüncesi 34; ~ fenomenini 155; ~ fikri 34, 36, 37; ~ ilkesi 66; ~in dış görünümü 156; ~in ilkesi 189; ~in öğeleri 67; ~in varlığı 75; ~in ahlaki ve felsefi sonuçları 83
 Delphi: ~ kâhini 100, 101, 162; ~ tapınağı 165
 demokrasi zaferi 158
 demokratik eğilim(ler) 105
 Demokritos 54, 63, 70, 71, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 114, 133, 155, 157, 160
 deneyim(ler)in sentezi 210
 deneyimsel olanın ilkeleri 95
 deneysel inceleme 93
 Descartes 59, 61, 62
 dışsal: ~ amaç(lar) 121; ~ hareket 204; ~ iyiler 197, 198, 199, 201
 dianoetik erdem 195, 235
 dikotomi 153
 dil bilgisi 76, 92; ~ safatası 92
 din: ~in formülleri 24; ~le ilgili fikir(ler) 86
 dinamik: ~ dönüşüm 66; ~ nitelik anlayışı 216; ~ değişimler 69; farklılık 209
 dinamikçi filozoflar 23
 dinamistik: ~ fikir 29; ~ filozof 25
 dinamizm yanlısı 25, 26
 dinsel: ~ bakış açısı 17; ~ fikir(ler) 39, 158; ~ gelenek 106; ~ güdü 122; ~ yasa(lar) 120
 Diodotus 202
 Diogenes 17, 18, 22, 23, 24, 28, 30, 35, 36, 49, 62, 76, 83, 85, 159, 198, 200, 201, 202
 Genç Dionysios 126
 diyalektik: ~in amacı 143, 144, 147; ~i pratiğe taşıyan yeti 178; ~ düzen 181; ~ yöntem 170, 197
 diyalektikçinin yöntemi 141
 diyalogların biçimi 128
 dogmatik sonuç 166
 doğa: ~ bilimleri 76; ~daki çocukluk 227; ~daki şey(ler) 165
 doğal: ~ ayırım(lar) 216; ~ bağıllık ilişkileri 179; ~ benzerlik ilişkileri 175; ~ evrim 14; ~ farklılık 213, 214; ~ hareket 223; ~ verimlilik 232; ~ eğilim(ler) 222; ~ eklem(ler) i 179; ~ evrim 15; ~ güç 212; ~ hareket(ler) 223; ~ ilişki(ler) 183; ~ kavram(lar) 210; ~ mafsall(lar) 144, 145; ~ nitelik 54; ~ olay(lar)

218; ~ yasa 161; ~nın bilgisi 203; ~nın eser(ler)i 189; ~nın eylem tarzı 188; ~nın faaliyeti 189; ~nın varlık nedeni 192; ~nın yasaları 131; ~ ve yasa karşıtlığı 203; ~ya sahip olan bir ilke 173; ~ yasası 90, 161; ~ya uygunluk 218, 222
doğru: ~ çizgi 222; ~ eylem 221, 222; ~ sanı 131, 132, 133, 134
Doğu: ~ din(ler)i 155; ~ kökenli birtakım öğret(i)ler 21
doğurgan ilke 232
doğuştan gelen arzu(lar) 220
doğuşun ilkesi 66
döngüsellikten doğan safsata 93
dönüşüm: ~ fikri 34, 173; ~ ilkesi 69; ~ süreci 158
dört öge teorisi 64
duyarsızlığın ortası 195
duyguların tatmini 119
duyu: ~ organ(lar)ı 122; ~ ve akıl karşıtlığı 203; ~ verileri 171, 172
duyuların bilgisi 34
duyulur: ~ alan 138; ~ dünya 42, 140, 144, 145, 147, 148, 173, 176, 177, 186, 187, 188, 193, 227, 232; ~ dünyanın doğası 186; ~ etkinlik 211; ~ eylem 217; ~ gerçeklik 137, 172, 173; ~ izlenim(ler) 160; ~ madde 233; ~ maddesellik 178; ~ nesne 172, 174, 176, 177, 178, 185; ~ nitelik(ler) 157; ~ şey(ler) 31, 43, 51, 53, 137, 174, 175, 177, 185, 194, 231, 232, 240; ~ şey(ler) in çokluğu 174; ~ üstü birlik 241; ~ olan dünya 241
duyumcu öğret(i)ler 134, 135
duyumsanan nesne(ler) 141, 171
düalizm 213, 226, 227
dünya: ~nın bedeni 180, 209; ~nın başlangıcı 59; ~nın güneş etrafındaki hareketi 59; ~nın hükümleri 67; ~nın oluşumu 27, 29; ~nın varlığı 68; ~ ruhu 24, 180, 232, 233, 237, 240, 241; ~ ruhu anlayışı 237; ~ya için ilke 209; ~yı anlaşılır kılma 186
düşünce ilkesi 228
düşünce: ~nin düşüncesi 192, 207, 226, 227; ~nin ilkesi 36; ~nin mü-

dahalesi 156; ~nin uyumu 47; ~ özgürlüğü 102; ~ye katkı sağlayan sembol(ler) 145
düşünen özne 89
düşünme eğilimi 33
düşünümler: ~ öge 61; ~ dünya 226, 231, 232; ~ madde 233
düşünürlerin teorileri 29
düzenlemelerin çeşitliliği 156
düzensizlik unsuru 147
Dyonisodoros 161

E

ebedî: ~ hareket 27; ~ dönüşüm 28, 151; ~ olan ruh 182
edinilmiş kavram(lar) 211
efendilerin kötülüğü 169
egemen iyilik 217
Egger 102
eğitim yöntemi 162
Eğriboz Adası 184
Ekhekrates 163
eklektik: ~ düşünmenin yasası 65; ~ girişim 75
eklektizm 54
Elea: ~ düşüncesi 69, 160; ~ düşüncesinin ilkesi 66; ~ felsefesi 152; ~ ilkesi 65; ~ okulu 15, 37, 38, 40, 41, 69, 136, 152, 154, 155; ~ okulunun felsefesi 154; ~ öğretileri 27
Elealı(lar): ~ filozoflar 20; ~ filozofların öğretileri 63; ~ın ilkesi 65; ~ın mekanizmi 155; ~ın öğretisi 48
eleusis gizem(ler)i 242
Empedokles 16, 21, 26, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 75, 84, 114, 155, 156, 158
Empeirikos, Sekstos 17, 30, 37, 39, 62, 71, 83, 85, 86, 87
Epiküros okulu 124
Epikürosçuluk 170; ~ eğilimi 17
Epikürosçu ataraksisiya 224
erdem: ~in dereceleri 219; ~in gelişmesi 219; ~in ve bilginin doğası 181; ~ öğretisi 85
erdemli insan 219
ereksel neden 74, 80, 188, 189
eristik sanat 91, 93
esaretin ağırlığı 169

- eski: ~ bilgi 139; ~ çağ 14, 39, 56, 61, 62
 esnek hakkaniyet 196
 eş merkezli daire(ler) 42
 Étienne, Henri 125
 etkili konuşma sanatı 84, 160
 etkin yaşam 218
 Eurytos 50
 Euthydemos 91, 94, 113, 128, 161
 ev ideası 189
 evren: ~e baştan sona hükmeden yasa 62; ~i açıklamak 19; ~in amaç(lar) ı 121; ~in bütünlüğü 39; ~in doğu- mu 129; ~in kökeni 149; ~in küçül- tülmiş imgesi 209; ~in uzamdaki birliği 208; ~in yaşamı 68; ~le ilgili metafizik açıklama(lar) 19
 evrensel: ~ akış 33; ~ değişim 63; ~ dinamizm 31; ~ oluş 172; ~ yasa 231; ~ cins 187; ~ değişim 31, 33, 34, 35, 37, 69, 151; ~ dönüşüm 30, 31, 32, 63, 65; ~ ilke 124, 150, 218; ~ ruh 232, 233; ~ varlık 135; ~ ve köklü değişim 172; ~ yangın 212; ~ yasa(lar) 32, 118; ~ yaşam ilkesi 217
 evrim: ~ fikri 14; ~ öğretisi 33
 eylem: ~ alanı 216; ~de bulunma 88, 165, 224; ~ gerekçeleri 115; ~in ah- laki değeri 222
- F
- farklı gerilim ve gevşeme dereceleri 206
 felsefe: ~nin babası 24; ~nin bakış açısı 14; ~nin etkisi 125; ~nin genel evrimi 107; ~nin ilk dönemi 89; ~nin malzemesi 93; ~nin rolü 103, 177; ~ tarihçisi 17; ~ tarihi 13, 16, 17, 18, 19, 98, 124, 156, 158, 201; ~üstü girişim 238
 felsefi: ~ akıl yürütme 106; ~ araştı- rımlar 108; ~ sorun 15; ~ yöntem 169; ~ dönem 93; ~ düşünce(ler) 18; ~ düzen 170; ~ eleştiri 13; ~ eser(ler) 15; ~ kanaat(ler) 93; ~ kronoloji 18; ~ mesele(ler) 160; ~ öğreti(ler) 52; ~ sistem(ler) 13, 18; ~ sistem(ler)i sınıflandırma 18; ~ sorun 14; ~ tar- tışma 119
 Filolaos 155
 filozof(lar): ~in evreni 151; ~ın miras- çıları 95; ~ın yazıları 17; ~ın öğreti- si 22; ~ın yaşamı 181
 fiziki: ~ biçim 225; ~ dünya 179, 185
 fiziksel: ~ açıklama(lar) 19; ~ anlayış(lar) 19; ~ araştırma usul- leri 61; ~ güç(ler) 73, 212; ~ çir- kinlik 102; ~ değerlendirme(ler) 83; ~ dünya 124; ~ ve metafiziksel spekülasyon(lar) 19; ~ veya nitelik- sel farklılık(lar) 78
 form ikiliği 237
 formel neden 189
 formsuz madde 191
 formüle edilmiş içgüdü 169
 fragman 37, 39, 63, 87
- G
- imparator Gallienus 225
 geçmişin dini 105
 genel: ~ ide(ler) 210; ~ yasa(lar) 168
 geometrik: ~ tanım 229; ~ varlık 54; ~ değerlendirme(ler) 83; ~ nitelik(ler) 157
 gerçek: ~ bilgi 169; ~ nesne 214; ~ yargı 133; ~ güzellik 236; ~ ilke(ler) 235
 gerçekleştirme ihtiyacı 189
 gerçeklik: ~i düşünmek 37; ~in gayri- muntazam şey(ler)i 144; ~in temeli 34
 geri dönüş hareketi 231, 235
 gerilim: ~ dereceleri 213; ~ durumu 211; ~ farkı 209; ~ gücü 222; ~in derecesi 215
 gevşemiş ve yoğunlaşmış madde 207
 Gladisch 21, 22
 Gorgias 37, 83, 87, 88, 89, 93, 94, 95, 128, 159, 160, 171
 gök cisimleri 23, 60
 göksel fenomen(ler) 57, 74
 görgü kural(lar)ı 200
 Nazianzenos'lu Gregorios 242
 Grote 18, 84, 95, 97, 99, 143
 güç(ler): ~ün yayılımı 232; ~ün etkisi 156;

günaha kapılan ruhun hareketi 223
gündelik: ~ dil 104; ~ mesele(ler) 104
güvenilir bilgi(ler) 49
güzellik ilkesi 228

H

hakikat: ~ düzlemi 153; ~ inin ölçütü 213, 214; ~in izi 215
haklı çıkma sanatı 91, 161
haksızlığın ruhu 181
halk: ~in nefreti 106; ~ mahkemesi 105; ~ meclis(ler)i 104
ham hâldeki beden(ler) 205
hareket(ler): ~e geçirici ilke 72, 188, 189; ~ fikri 29, 36, 40; ~ ilkesi 189; ~in alanı 232; ~in bütünü 47; ~in imkânsızlığı 153; ~in saçmalığı 153; ~in temel biçim(ler)i 79; ~in yasası 80; ~in analizi 61; ~ ve yaşam safhaları 68
harflerin konumu 157
havanın yoğunlaşması 29
hayal gücü 82, 84
hayat: ~ içinde davranma sanatı 159; ~ta kalışı 212; ~in iyisi 190
haz ahlakı 124
hedonizm 218
Hegel 18, 32, 33, 94, 95, 107, 112, 152, 158, 159
Helenik etki(ler) 22
Herakleitos 21, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 63, 70, 84, 87, 100, 122, 125, 130, 136, 150, 151, 152, 159, 160, 171, 187, 203, 204, 207; ~ felsefesi 203; ~un düşüncesi 159; ~un felsefesinin temel öğeleri 34; ~un fizik anlayışı 203; ~un öğretisi 159, 203
Herakles: ~ alegorisi 89; ~ efsanesi 160
Kartacalı Herillos 202
Hermann 127
Herodotos 21
Hesykhios 18
Hierokles 244
Hint-Avrupa ırkı 21
hipostazlardan oluşan üçleme 243
Hippias 90, 94, 128, 159, 161, 166
Hippon 35

hiyerarşik ilişki 235
Hristiyanlık 17, 119, 222, 242
Hypatia 243, 244

I

Iamblikhos 17, 241, 242, 243
Isokrates 21
ışık: ~ parçacıkları 232; ~tan yoksun varlık 228

İ

iç çelişki 75
içsel: ~ bağ 208; ~ birlik 236; ~ itici güç 234; ~ kâhin 106; ~ karşım 210; ~ ses 100; ~ çaba 222; ~ doğa(lar) 212; ~ ilişki(ler) 147; ~ ses 170; ~ yönelim 217
idea(lar): ~ dünyası 148, 147, 149, 175, 226, 233, 236, 241; ~ hiyerarşisi 185; ~in açıklık ve anlaşılabilirliği 175; ~in bilgisi 140; ~in çokluğu 232; ~in bulunduğu konum 239; ~in derlemesi 148; ~in dünyası 176, 185; ~in hiyerarşisi 140; ~in tamamı 185; ~in temel özellikleri 174; ~ serisi 185; ~ teorisi 98, 126, 128, 130, 133, 138, 159, 164, 187; ~nin düşünülür maddesi 233; ~nin farklı nitelikleri 175; ~nin genişliğinin 186; ~nin içsel gücü 215; ~nin özü 186; ~nin şeylerdeki mevcudiyeti 177; ~ya direnç gösteren öge 193
idealist felsefe 154
idealizm 154
idrak edilen idea(lar) 231
ikinci yaşamın süreci 212
ilinek safsatası 93
ilke(ler): ~in kısa eleştirisi 16; ~nin eylemi 73; ~nin talebi 92
ilkel öğreti 39
ilksel: ~ birliğin ayrılması 57; ~ birlik 56, 57; ~ hâl 68; ~ madde 33
indirgeme olanağı 170
indirgenemez karşıtlık(lar) 206
insan: ~ aklı 87, 228; ~a özgü etkinlik 194; ~ bilgileri 15; ~ bilimi 109; ~ doğası 182; ~ hayatının amacı 81; ~in doğal ilişkileri 145; ~in dünyadaki görevi 60; ~in en üstün etkin-

- liği 195; ~in faaliyeti 188; ~in ideası 187; ~in kendisini özgürleştirme 201; ~in kendisini soruşturması 104; ~in ruhu 199; ~ ömrünün kısalığı 86; ~ yaşamının amacı 197, 199; ~ zihni 14, 82, 95, 123, 136
- insani: ~ etkinlik 202; ~ mesele(ler) 108; ~ olan her şey 241; ~ şey(ler) 109, 165; ~ şeylerin bilimi 203; ~ yasa(lar) 120, 168, 169
- insanlığın kökeni 129
- İsa 20, 99, 105, 225, 242
- İskender 184
- İskenderiye 57, 225, 234, 237, 238, 241, 242, 243, 244
- İskenderiyeli Klemens 17, 30
- İskenderiyeliler'in felsefesi 237
- istikrarlılık 217
- işlenmemiş beden(ler) 205
- İtalya merkezli filozoflar 20
- iyi(ler): ~ideası 124, 146, 179, 180, 185, 186, 219, 227; ~in ilki 199; ~nin bilgisi 168; ~nin bir görünümü 178; ~nin egemenliği 217; ~nin özü 228; ~ veya kötünün yanlış temsili 223; ~ye doğru gelişim 236
- iyiliklerin emaresi 220
- İyonya: ~ felsefesi 24, 30, 33, 36, 39, 172; ~filozofları 20, 30, 63, 149; ~ öğretileri 36; ~ ve Elea okulları 154
- İyonyalı(lar): ~in dinamizmi 155; ~in felsefesi 30; ~in öğretileri 65, 66
- J
- Julianus 242, 243; ~ şüpheleri 242
- K
- kaçınılmaz yasa 211
- kahinlik bilgisi 243
- kakiki yaşam ideası 182
- kamu: ~ eğitimi 126; ~ meseleleri 100
- kamusal: ~ mesele(ler) 126; ~ yaşam 224
- Kant 43, 153, 220, 222
- karanlık ve muğlak pratik(ler) 243
- karışımın belirsizliği 72
- karşıt: ~ belirlenim(ler) 55, 56; ~ kanaat(ler) 111; ~ öğret(ler) 63
- karşıtlık(lar) 42, 150, 152, 203
- kartezyen kimse 230
- kavrayıcı izlenim 214, 215
- Kebes 163
- kendi başına var olan töz 54
- Keos'lu Prodikos 160; ~un ahlaki öğretileri 160
- Khairrephon 100
- Khios Adalı Ariston 220
- Khrysanthios 243
- Khryssippos 202, 212, 214, 218, 220
- kinik: ~ felsefe 199; ~ tanımı 201; ~ ve Kirene okulları 117
- kinizm 197, 198, 200, 201
- Kirene Okulu 124, 170, 197
- Kireneli Allicaris 125
- kişinin kendisini özgürleştirme 200
- kişisel: ~ biçim 212; ~ form 212; ~ Tanrı 103, 212
- Kition'lu Zenon'dur. 201
- Klazomenai 69, 156
- Kleanthes 202, 212, 218, 219
- Kleinias 50
- Kolophon'lu Ksenophanes 152
- Konstantin 242
- konum kaplayan filozof(lar) 155
- kötülüğün dereceleri 222
- Kratylos 30, 35, 125, 128, 143, 171, 172
- Kriton 119, 163, 171
- Tarsuslu Khryssippos 202
- Ksanthippe 100
- Ksenophanes 30, 37, 38, 39, 57, 83, 152, 153
- Ksenophon 16, 96, 97, 98, 99, 102, 104, 113, 114, 119, 120, 162, 163, 164, 166
- kutsal diken mucizesi 105
- L
- Lactantius 29
- Laelius, Gaius 202
- Laertios, Diogenes 17, 18, 22, 23, 24, 28, 30, 49, 76, 83, 85, 159, 198, 201, 202
- Lassalle 31, 32
- Leibniz 70, 75; ~in monad(lar)ı 70
- Bay Lelut 102
- Leontium 160
- Abderalı Leukippos 35, 63, 76, 157

retorikçi Libanios 243
liyakat sırası 240
Lucretius 17, 62, 71
Lykeion 184
Lykopolis 225, 238
Lysis 50, 128, 171

M
madde: ~ ile form düalizmi 226; ~nin ilineği 25; ~nin yüklem(ler)i 204; ~ teorisi 29; ~ye empoze edilen form 188; ~ye yönelmiş zihnin edimi 214; ~yi içeren varlıklar 233
maddesellik 234
maddesiz formu 211
maddi: ~ beden(ler) 54; ~ ilke 32, 53, 149, 173; ~ nesne 67, 73, 78, 135; ~ öge 19, 32, 67; ~ gereksinim(ler) 168; ~ ilke(ler) 32, 53, 65
mahkûmiyet kararı 107
malların ortaklığı 49
mantık: ~ disiplini 203; ~ safsatası 92
mantıksal: ~ gelişim 225; ~ işlem 146; ~ sıra 230; ~ mekanizm 133; ~ olarak birbirine indirgenemeyen ilke(ler) 69
matematik: ~in ilkeleri 51; ~in nesnesi 145; ~in yapıları 50; ~ bilimi 62; ~ incelemesi 62
matematiksel: ~ açıklama 61; ~ form 68; ~ sembol 61; ~ farklılık(lar) 78; ~ figür(ler) 178; ~ ide(ler) 146; ~ ilişki(ler) 52, 147; ~ sayı(lar) 54; ~ sembol(ler) 87; ~ sembol 61; ~ ve metafiziksel idea(lar) 239
materyalist: ~ filozof(lar) 76; ~ ilke 80; ~ öğreti(ler) 82; ~ panteizm 151; ~ yorum 54
Maximus 243
megara okulu 124, 201
mekanik: ~ ayırışma 27, 64; ~ güç 73; ~ ayırışma 27; ~ sanatlar 115
mekanistik görüşü 26, 27
mekanizm yanlısı 26
Melissos 37, 42, 48, 83, 152
Menon 83, 128, 134, 165, 178
merkezî ateş 59
metafizik: ~ anlayış(lar)ı 170; ~ bilgi 141; ~ çözüm(ler) 75

metafiziksel: ~ açıklama 19, 20; ~ anlam 33; ~ ilke 53
Mısır 21, 76, 171, 225, 238
Milano Fermanı 242
Minturno 226
mistik: ~ temaşa 241; ~ öğreti(ler) 238
mitolojik: ~ bağlam 29, 139; ~ fikir(ler) 39; ~ ve dinsel biçim 153
modern: ~ felsefe 15; ~ felsefenin temeli 14; ~ filozof(lar) 14; fizik 82; ~ zaman(lar) 18, 33, 95
Montaigne 243
muhakeme etkinliği 192
mutlak: ~ adalet 196; ~ ayrılık 68; ~ değişmezlik 41; ~ kesinlik 96; ~ birlik 238; ~ mükemmellik 239, 241; ~ hareketsizlik 68; ~ hiçlik 153; ~ iyi 238, 239; ~ özdeşlik 52; ~in taşması 230; ~ dereceleri 206
müzik teorisi 58

N
nedenin müdahalesi 147
nedensellik: ~ ilkesi 47, 228; ~ fikri 47; ~ ilişkisi 113
nesne(ler): ~in toplanması 66; ~nin birliği 56; ~nin değişmezliği 173
nesnel: ~ gerçeklik 87; ~ hakikat 87
nicelik farklılığı 206
nitelendirilmemiş madde 209
nitelik(ler): ~ farklılıkları 206; ~in birleşimi 176; ~in elenmesi 187
niteliksel: ~ ayırım 73; ~ değişim 32; ~ dönüşüm 25; ~ değişim 65, 79, 80; ~ dönüşüm(ler) 26, 66; ~ farklılık(lar) 41; ~ madde 205

O
Odysseus'un kusurları 200
ok argümanı 154
olası varoluş formları 206
oluş: ~ felsefesi 37; ~un imkânsızlığı ilkesi 69; ~un olumsuzlanması 172
Olympiodorus 244
Olympos 242
Origenes 17
orijinal saflık 217

ortak: ~ duyu 208; ~ ilke 36; ~ kavram(lar) 210; ~ yasa 34
otuzlar tiranlığı 162, 163

Ö

öge(ler): ~in ayrışması 26; ~in mutlak ayrılığı 68

öğretim: ~in biçimi 170; ~in amacı 115

öğretinin özgünlüğü 225

ölçülü davranma 221

ölçülü olan kimse 169

ölçülülük 118, 169

ölüm: ~den sonra yaşam 211; ~ ideası 182

ölümlü şeylerin doğuşu 66

ölümsüzlükle ilgili kanıtlar 181

ölümün yaşamdan doğması 182

öz ilkesi 174

özgün: ~ ikincil kaynaklar 49; ~ karakterli felsefe 84

özgünlük iddiası 14

özgür soruşturma 100

özü hareketsizlik olan varoluşlar 153

P

pagan dini 170

Rodoslu Panaitios 202

Sparta elçisi Pallis 125

panteist: ~ materyalizm 207; ~ teori 57; ~ öğreti(ler) 244

panteizme yönelen dinamizm 36

paralojizm 161

parçaların yer değiştirmesi 83

Parmenides 16, 30, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 53, 65, 67, 70, 84, 89, 100, 128, 152, 153, 171, 213; ~in öğretisinin ilkesi 39

pasif: ~ olan ilke 209; ~ öge 205

Peleponnes Savaşı 20

Perikles 20, 35, 69

peripatetik düşünce 243

Perslerle yapılan savaş(lar) 158

Pers-Yunan savaş(lar)ı 84

Phaidon 96, 122, 139, 171, 174, 175, 181

Phainarete 100

Philippos 184

Philolaos 49, 50, 53, 59

Philoponos 18

Philostratos, Flavius 17

phronesis/pratik bilgelik 195

Platon: ~un bibliyografyası 125; ~un bilgi dağarcığı 125; ~un diyalogları 83, 127; ~un diyalogları 85, 98, 143, 166; ~un fizik anlayışı 179; ~un fizikçileri 125; ~un görüşü 233; ~un idealizmi 154; ~un ideası 114; ~un resmî tezi 227; ~un şahsi kanaat(ler) i 86; ~un tanrısı 237

Platoncu: ~ teori 164; ~ diyalektik 130, 138, 139, 141, 235; ~ felsefe 167, 185, 186, 187; ~idea(lar) 19, 114, 124, 175, 187, 188, 193; ~ öğreti 231; ~ tarikat 242; ~ teori 171, 190; ~ yöntem 236

Platonculuğun hakiki yorumu 227

Plutarkhos 17, 83, 201, 203, 244

poetik ve pratik alan 195

politik: ~ bakış açısı 107; ~ erdem 120; ~ birlik 49; ~ dönüşüm(ler) 15; ~ mesele(ler) 126; ~ neden(ler) 158; ~ yaşam 118, 158, 169

Polyhistor, Alexander Cornelius 57

Pont Milvius Savaşı 242

Pontife 244

Porphyrios 226, 238, 241

Rodoslu Poseidonios 202

pozitif: ~ hukuk 90; ~ yasa 161

pratik: ~ bağlam 158; ~ öğreti 203; ~ öğreti 93; ~ sorun(lar) 84, 93; ~ temelli öğretim 95; ~ temelli sonuçlar 122; ~ temelli teori(ler) 93; ~ ve ahlaki sorun(lar) 108; ~ ve yararlı sonuç(lar) 103; ~ yaşam 103, 159, 162

Proklos 49, 244

Pythagorasçılık: ~ın etkisi 49; ~ın ilkesi 50; ~ın temel hususları 57

Pythagorasçı(lar): ~ aritmetik 58; ~ felsefe 125; ~ filozof(lar) 30; ~ın özgünlüğü 61; ~ın sayısı 53, 54; ~ Philolaos 49; ~ sayının doğası 53

R

radikal dinamizm 31

Bay Ravaisson 199, 204, 209

refleksiyon 141, 171, 172

Reinhold 38, 54
Retter 54
Roma 18, 20, 226, 244
ruh(lar): ~ eylemi 232; ~ göçü öğretisi 60; ~ ideası 182; ~la bedenin ilişkileri 170; ~in doğurduğu şey(ler) 166; ~in nihai amaç(lar)ı 227; ~in talihi 212; ~un bağımsızlığı 200; ~un bedene nüfuz etmesi 211; ~un beden üzerindeki eylemi 208; ~un düşüşü 140; ~un hastalığı 223; ~un güzelliği 236; ~un kişisel formu 212; ~un meydana gelişi 81; ~un ölümsüzlüğü 122, 123, 180; ~un özgürleşmesinin pozitif formülü 201; ~un özgürlüğü 169; ~un sağlığı 168; ~un son yükselişi 236; ~un tinselliği 242

S
Saccas, Ammonius 225, 238
saf: ~ ahlakın başlangıcı 94; ~ akıl 224; ~ aklın birliği 232; ~ bilim 195; ~ demokrasi 83; ~ deneyimcilik 96; ~ etkin olma hâli 214; ~ düşünce 192, 195, 211, 216, 226; ~ etkinlik 211; ~ form 191, 204; ~ idea(lar) 141, 146, 177, 227, 240; ~ ideaların sezgisi 178; ~ izlenim 214; ~ madde 193; ~ pasiflik 214; ~ potansiyel 191; ~ spekülasyon 218; ~ şeylerin niteliksel unsurları 146; ~ varlık 153
sanat deneyim(ler)i 162
sayı(lar): ~in öğeleri 50; ~in özlünde yer alan mükemmellik 155; ~nın birliği 56; ~nın doğası 51; ~nın nitelik(ler)i 52
sayısal karşıtlık(lar) 56
Schleiermacher 97, 127
Seneca 17, 202, 212, 219
sevginin yeniden ortaya çıkışı 68
seyrelme ve yoğunlaşma dereceleri 66
sıcaklık: ~in etkisi 36; ~ fenomen(ler) i 61
Simbilkyus 35, 48
Simmias 163
Simplikios 18, 24, 26, 27, 37, 39, 62, 71
sistem: ~inin özgünlüğü 34; ~inin zıtlık(lar)ı 33; ~in yönetici fikri 224

sistematik: ~organizasyon 144; ~ soruşturma 166; ~ nitelik 214; ~ ilke 79
sivil yaşam 162
sofistik: ~ dönem 83, 158, 159, 161; ~ düşünce 19, 84, 91, 93, 94, 95, 96, 107, 123, 161; ~ düşünüş 93; ~ felsefe 161; ~ okul 15; ~ yöntem 143
Sokrates: ~ felsefesi 84, 109, 111, 159, 163; ~in ahlaki amacı 116; ~in amacı 166; ~in gayesi 115; ~in hayati 106; ~in ilkesi 123; ~in incelenmesi 97; ~in ironisi 106, 163; ~in kanaati 108; ~in karakteri 101; ~in öğretisi 97; ~in ruhu 128; ~in yaşamı 104; ~in yöntemi 165
Sokratik: ~ ahlak 168, 170, 197; ~ felsefe 197; ~ fikir(ler) 128; ~ formül(ler) 101; ~ ironi 102; ~ işlemin kökeni 112; ~ işlem(ler) 166; ~ okul 15; ~ öğretim 164; ~ öğretim 164, 197; ~ yönelim(ler) 101; ~ yöntemin özgünlüğü 110
sonralık ilişkisi 235
sonsuz: ~ nitelik 25; ~ töz 25; ~ maddenin atomları 19; sayıda atom yığını 80; sayıda idea 231; sayıda ki atomlar 157
sonsuzluğun parçaları 59
sorgulama sistemi 104
soru(lar): ~in doğal düzeni 91; ~nun müphemliği 86
soyut muhakeme 141
sözel farklılık 187
spektrumun renk(ler)i 72
spekülatif: ~ düzen 164; ~ felsefe 170; ~ problem(ler) 170; ~ sorun(lar) 167; ~ öğretisi 86; ~ teorileri 93
stadyum argümanı 154
Megaralı Stilphon 201
Stoa: ~ felsefesi 224; ~ okulu 13, 124
Stoacı(lar): ~ ahlak 216; ~ apatheia 224; ~ bilge 224; ~ düşünce 204, 211; ~ felsefe 199; ~fizik 199, 204; ~ açısından bilgelik 203; ~in amacı 216; ~in ateşi 241; ~in esir maddesi 32; ~in fikri 215, 222; ~in ortak kavramları 210; ~in öğretileri 214; ~in

- sahfaları 223; ~ mantık 199; ~ öğreti 214, 220
 Stobaios 18, 28, 30, 49, 71, 78, 80, 87
 Suidas 18
 Syrianus 244
 Systonius 244
- Ş
- şey(ler): ~in açıklanması 72; ~in akışı 33; ~in anlaşılabilirliği 53; ~in bitmek tükenmez akışı 151; ~in bütünlüğü 124; ~in bütünü 34; ~in düzenleyicisi 156; ~in evrensel akışı 33; ~in gerçekliği 53; ~in hakiki özü 181; ~in ilkesi 24, 35, 36, 50, 51, 52; ~in maddesi 186; ~in maddi ilkesi 149; ~in nitelik(ler)i 55; ~in öğeleri 56, 157; ~in özü 22, 76, 152, 155, 174; ~in sahip olduğu nitelik(ler) 76; ~in sürekli birbirine dönüşümü 31; ~in Tanrı tarafından üretimi 230; ~in temeli 25, 36, 53; ~in varoluşu 226; ~in ve gerçekliğin yasası 33; ~i sayılara indirgeme 54
 şüpheli sonuçlar 96
 şüphesizlik 158
- T
- tahıl yığını argümanı 44
 Taine 105
 tanrı(lar): ~ bakış(lar)ı 192; ~a güven 123; ~in çokluğu 170; ~in dostları 200; ~nın dinginliği 230; ~nın doğası 229; ~nın doğayla olan ilişkileri 170; ~nın dünya içindeki gelişimi 57; ~nın dünyayla olan ilişkisi 240; ~nın iradesi 229; ~nın iyiliği 180; ~nın mevcudiyeti 207; ~nın modeli 180; ~nın rolü 207; ~nın şeyleri meydana getirmesi 231; ~nın şeyler üzerindeki eylemi 208; ~nın taşınması/meydana çıkması 240; ~nın varlığı 105, 226; ~ya öykünmek 195; ~yı kapsama 229
 tanrısızlık: ~ ateş 207, 212; ~ düzenleme 179; ~ birlik 240; ~ misyon 165; ~ nefes 207; ~ nitelik 170; ~ öz 65; ~ olan ilke 227; ~ özgürlük 229; ~ şeyler 65, 165, 203; ~ yasa(lar) 120, 168
 tanrısallık 38, 56; ~in gerçek kavrayışı 227; ~in temel kanıtı 105
 tanrıtanımazlık 31
 tarihsel: ~ gerçeklik 31; ~ olaylar 15; ~ ve politik değerlendirme(ler) 15
 tartışma(lar): ~da üstünlük kazanma sanatı 85; ~ içerisinde haklı olma sanatı 94; ~in merkezî sorunu 25; ~ usulleri 92, 161
 tasarımları algılama 215
 tek tanrıcı yönelim 57
 temaşanın tatbiki 235
 temel nitelik(ler) 205
 teorik: ~ bilim 103; ~ inceleme(ler) 198; ~ temelli öğreti(ler) 96; ~ ve spekülasyon soru(lar) 19; ~ zorluk(lar) 164
 terimlerin bilgisi 194
 Tertullianus 29
 Teurji 243
 Miletoslu Thales 16, 18, 19, 22, 23, 24, 28, 29, 39, 149
 Thaumaturgist 243
 Theaitetos diyalogu 111, 112, 166
 Theon 243
 Theophrastos 24, 78
 Thrasymakhos 90, 161
 Lokres'li Timaios 50
 tinsel varlık 73
 tohumun gelişimi 189
 toplumsal: ~ erdem 183; ~ ve politik saygınlık 84; ~ yaşam 118, 169, 224
 töz: ~ün birliği 156; ~ün hareketsizliği 155
 tözlerin mutlak birliği 68
 tözsel ayırım 187
 tuhaflığın anahtarı 105
 tutku(lar): ~in etkisi 223; ~in hizmeti 220; ~in kargaşası 235; ~in yokluğu 223; ~nun gelişimi 223
 tümevarım işlemi 113
 tümevarımsal konuşma 166
 türdeş kütle 72
- U
- Urasymos 127
 uygulama fikri 93

uygun eylem 221, 222
uyku hâlinde olan düşünce 227
uzamlı: ~ öge(ler) 54; ~ şey(ler) 54
uzlaştırma girişim(ler)i 158

V

varlık(lar): ~ı düşünceyle karıştırma 154; ~ın basitleşmesi 236; ~ın başlangıcı 48; ~ın birliği 154, 226, 227; ~ın bütün kademeleri 191; ~ın dışında var olabilmesi 41; ~ın doğası 160, 170, 172, 185; ~ın düşünceyle uygunluğu 154; ~ın felsefesi 37; ~ın formu 186, 190, 194; ~ın gerçek doğası 42; ~ın görünür ve dışsal karakteri 152; ~ın başlangıcı 212; ~ın ilkesi 228; ~ın mantıksal nitelik(ler) i 155, 224; ~ın özellikleri 40, 63; ~ın parçaları 48; ~ın tamlığı 191; ~ın tanımını 36; ~ın üstün formları 187; ~ın varoluşu 239; ~ anlayışı 193; ~ dereceleri 191; ~ ile düşünce uyumu 42; ~la düşünceyi özdeş kıлма 154; ~ın meydana çıkması 229; ~ın oluşumu 35; ~ın öğeleri 50; ~ın türemesi 229; ~la var-olmayanın karışımı 40; ~ nedeni 179, 192; ~ olmayanın gerçekliği 39
varoluş sözcüğü 228
varsayımsal değer 42

Y

yanılma niyeti 92
yanlış: ~ bilim 95, 161; bilimin maskesi 100; ~ neden safsatası 93; ~ temsil 223
yapı: ~nın maddesi 190; ~nın yontulmuş taş(lar)ı 191
yararlılık fikri 168
yaratıcı ateş 209
yargılama usulleri 143
yasa düzeni 107
yasal yetki 212
yaşam: ~dan önceki varoluş 182; ~ın gerçek amacı 183; ~ın kesintisiz süreci 217; ~ın temeli 233; ~ ideası 182; ~ ilkesi 218
yazılı: ~ olan insani yasa 169; ~ olmayan yasaları 120; ~ olmayan tanrısal

yasa 169; ~ yasa 90, 91, 94, 120, 12, 161
yeniden inşa yöntemi 14
Yeni Platonculuk 20, 225; ~un kurucusu 225; ~ okul 244
yeni-Pythagorasçılık çağı 49
yoğunlaşma: ~ derecesi 211; ~ hâlindeki beden 209; ~ ve seyrelme fikri 29
yok oluşun ilkesi 66
yozlaşma ahlaki 90
yöntem: ~in kullanımı 167; ~in yaratıcısı 170
Yunan: ~ düşüncesi 149, 158, 162, 163; ~ düşünürleri 149; ~ etkisi 20; ~ felsefesi 13, 14, 15, 20, 21, 22, 57, 63, 82, 95, 99, 103, 149, 154, 158, 159, 167, 222, 226, 241, 244; ~ felsefe tarihi 13; ~ filozof(lar) 13, 14, 15, 124; ~ geleneği 120, 203; ~ ırkı 21; ~ mitolojisi 24; ~ zihni 19, 238
Yunanistan: ~ın bütün felsefeleri 236; ~ın yedi bilgisi 23
yurttaşlık erdem(ler)i 85
yücelik hiyerarşisi 230

Z

zamandaki devamlılık 208
Zeller 18, 21, 30, 32, 41, 54, 60, 64, 66, 70, 78, 79, 97, 99, 100, 102, 103, 108, 110, 127, 128, 129, 152, 201
zenginlik hakkında söylev 89
Zenon 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 152, 153, 201, 202, 212, 214, 215, 217, 218, 220, 225
Zerdüşt 21
Zeus 224
zıtlık(lar) 33, 55, 56, 102, 135, 160; ~ın dünyası 179
zihin(ler): ~in içinde bulunduğu karmaşa 163; ~in basit bir yasası 33; in basit soyutlaması 51; ~in bildi-deki payı 134; ~in doğası 152; ~in gereksinim(ler)i 63; ~in önceden eğitilmesi 178; ~in üstün etkinliği 215
zihinsel: ~ derinlik 16; ~ yönelim 162